

UDK 272-555

272-555:173.1

27-774-46

<https://doi.org/10.53745/bs.93.4.4>

Primljeno: 29. 8. 2023.

Prihvaćeno: 3. 11. 2023.

Pregledni rad

ANALIZA DUHOVNO-MORALNE ZRELOSTI POLAZNIKA ZARUČNIČKIH TEČAJEVA ZASTUPLJENOST I VAŽNOST EVANĐEOSKIH VRIJEDNOSTI U PRIPREMI ZA BRAK

Mislav KUTLEŠA

Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Vlaška 38, p. p. 5, 10 000 Zagreb
mkutlesakbf@gmail.com

Marijan SPEHNJAK

Ured za pastoral braka i obitelji Zagrebačke nadbiskupije
Kaptol 31, 10 000 Zagreb
m.spehnjak@yahoo.com

Sažetak

Današnji govor o braku i bračnom životu nije više toliko jednostavan koliko je možda bio prije otprilike pedesetak godina. Naime, danas sve više do izražaja dolaze drukčiji oblici zajedničkog života: izvanbračni život, odnosno brak bez vjenčanja, život prije braka, brak na probu i slobodni oblici ljubavi. Ti »novonastali« i sve zastupljeniji oblici zajedničkog suživota, koji postaju sve privlačniji i prihvaćeni, pobuđuju zanimanje društva, a napose Crkve, koja pred društvenom zajednicom stoji kao sakrament naj-tješnjeg sjedinjenja s Bogom nastojeći izvršiti svoje poslanje u svijetu – spasenje ljudi. Odmak društva od tradicionalnog oblika razumijevanja braka za Crkvu nije prirodni tijek nego duhovno-moralno zastranjenje prouzročeno odmakom od Boga. Stoga je ovo istraživanje na kojem je sudjelovalo 1688 zaručnika iz Zagrebačke nadbiskupije pokazalo kako unatoč tradicionalnom pogledu na brak ipak praktično postoji realna briga koja potiče Crkvu na daljnje kritičko promišljanje pastoralnog pristupa pripremi za sakrament ženidbe. U tom smislu članak predstavlja istraživanje stavova, pogleda i odnosa zaručnika prema braku i zahtjevima braka. U radu ćemo prikazati koliko je tradicionalan pogled na brak u Crkvi utjecao, ili nije utjecao, na današnje zaručnike, te koliko se oni slažu s naukom Crkve o braku kao božanskom pravu.

Ključne riječi: sakrament ženidbe, brak, bračna ljubav, komplementarnost spolova, nezrjevljenost ženidbe, bračne vrijednosti.

Uvod

U posljednjih nekoliko desetljeća sve se više govori o vrijednostima i ulogama bračnih i obiteljskih zajednica u Republici Hrvatskoj, ali i u svijetu općenito. Na tom planu i Katolička crkva danonoćno bdije nad dostojanstvom, ljepotom, vrijednostima i ulogama obiteljskih zajednica u suvremenom društvu, što je osobito vidljivo u crkvenim i papinskim dokumentima. Može se na neki način reći da su brak i obitelj postali glavno teološko i pastoralno djelovanje Crkve. Nipošto se ne može i ne smije zanemariti njihova uloga o kojoj govore gotovo svi papinski i crkveni dokumenti u posljednjih 60-ak godina, ili barem od Drugoga vatikanskog koncila. Razlog tomu zasigurno je široko područje djelovanja laika, a koje je, barem za početak, bitno vezano uz svakodnevni život vjernika. Imajući, nadalje, u vidu njihovu važnost za suvremeno čovječanstvo, ne iznenađuje snažan interes Crkve za to pitanje pogotovo zbog današnjeg problematičnog pristupa braku, bračnim vrijednostima i obvezama. Ovdje ponajprije i ponajviše govorimo o onima koji čine sakrament braka – o muškarcu i ženi, njihovoj spremnosti ili nespornosti za odgovorno prihvaćanje bračnim dužnosti. Upravo potonje predstavlja ono što bismo nazvali duhovno-moralnom zrelošću vjernika. To će reći, duhovno-moralna zrelost se ne iscrpljuje u dobrim željama ili nakanama i motivima za sklapanje braka, nego u spremnosti za ispunjenjem dužnosti bračnog života i ljubavi u svjetlu nauka Crkve, koja počinje od činjenice kako je brak prije svega božansko pravo. Polazeći upravo od toga da je brak božansko pravo, a ne samo ljudsko pravo, i koje je po svojoj naravi trajno i neraskidivo, današnji zaručnički tečajevi pokazuju znakovitu vjersku, duhovnu i moralnu promjenu kada je u pitanju brak te vrijednosti i dužnosti braka. Očituje se velik jaz i nepoznavanje smisla braka kao sakramenta. U tom smislu, vrlo kratko, navodimo sljedeću informaciju: »Prema podacima iz posljednjih dvaju popisa stanovništva 2001. i 2011. godine, gotovo 90% stanovništva Republike Hrvatske izjasnilo se pripadnicima Katoličke crkve (87,9% 2001. godine i 86,2% 2011. godine). Istovremeno, statistički podatci pokazuju da je u posljednjem desetljeću u Hrvatskoj došlo do bitnoga opadanja broja brakova sklopljenih u vjerskom obliku. Godine 2009. samo je 36,5% brakova bilo sklopljeno u građanskom obliku. Recentni podatci Ministarstva uprave pokazuju da je 2019. godine po prvi put broj brakova sklopljenih u građanskom obliku (N = 9.996) nadmašio broj vjerski sklopljenih brakova (N = 9.946).«¹ Međutim, nakon zadnjeg popisa stanovništva nipošto ne treba

¹ Antun VOLENIK – Slavica BLAŽEKA KOKORIĆ – Maja LAKLIJA, *Analiza različitih aspekata partnerskih odnosa kod polaznika zaručničkih tečajeva i važnost vjere u nji-*

zanemariti fenomen opadanja broja onih koji se izjašnjavaju katolicima. Opadanje toga broja svakako govori o stvarnoj vjeri katolika, o tome da opada interes za vjeru, a posljedično tomu i za zahtjeve vjere. Valja imati na umu kako odnos prema vjeri i Bogu bitno utječe na osobne vrijednosti, dakle i na odnos prema braku. Ono osobito ima svoju težinu ako uzmemo u obzir da sklapanje braka nije samo osobno trenutno pitanje nego i pitanje vlastita supružnika i svega onoga što nas stavlja u odnos i što taj odnos jača. Brak je nepobitno ljudsko pitanje, pitanje ljudskog dobra i sreće. Tako je posljednji popis stanovništva iz 2021. godine utvrdio kako je broj onih koji su se izjasnili pripadnicima Katoličke crkve pao na 78,97%². Osim toga, sve se više pokazuje trend porasta brakova, i to katolika, koji ne sklapaju crkveni brak, a paralelno se sve više brakovi sklapaju samo na civilnom području. Također je sve veći broj samaca koji se svjesno odlučuju na samački život posvećeni vlastitom poslu, a na kraju posljednje istraživanje pokazuje porast razvoda brakova i postojanje samohranih roditelja, što je posljedica velikog broja rastava. Takav trend svakako ne može ostati ostavljen sa strane kao nevažan faktor života obitelji, nego nas poziva na ozbiljno proučavanje i analiziranje. Nipošto ne možemo reći da ne postoji interes za sklapanje brakova, no svakako postoji povećan trend sklapanja oblika braka koji je lakše raskinuti, tj. civilno sklopljenog braka. Zasigurno je, prema tome, kako blago, ali kontinuirano, opadanje brakova sklopljenih u Katoličkoj crkvi nipošto ne treba zanemariti. Štoviše, taj nas trend potiče na pozornije slušanje mladih ljudi koji se pripremaju na zajednički život i dublje osluškivanje njihovih stvarnih problema i poteškoća koji su uzrok nepovjerenju ili nevoljkosti sklapanja sakramenta braka, ali i vjere. Ostaje nam zapitati se: Odakle strah od sakramentalno sklopljenog braka? Ili: Kako je sakrament braka postao kamen spoticanja i uzrokom tolikih nevolja i boli?

Odnos prema braku također je izvrsno prikazan i u znanstvenoistraživačkom projektu na području Europe, koji nosi naziv *European Values Study* (EVS). U isti je projekt uključena i Republika Hrvatska. Dovoljno je obratiti pažnju i usporediti istraživanja iz 2008. godine i 2017. godine. Na pitanje: *Slazete li se ili ne sa sljedećom tvrdnjom – brak je zastarjela institucija?* izvještaj iz 2008. godine uspoređuje istraživanje s istraživanjem provedenim 1999. godine. Tako je stanje 1999. godine bilo sljedeće: 76,3% smatralo je da brak nije zastarjela institucija, dok se 17,7% smatralo da jest. U odnosu na 1999. godinu istraživanje iz 2008. godine pokazalo je određenu razliku: 75,3% smatralo je da nije, a 19,5%

hovu životu, u: *Obnovljeni život*, 76 (2021.) 1, 97-111, ovdje 97-98.

² Usp. <https://dzs.gov.hr/vijesti/objavljeni-konacni-rezultati-popisa-2021/1270> (24. VIII. 2023.).

je smatralo da brak jest zastarjela institucija. U Republici Hrvatskoj stanje je bilo sljedeće: 1999. godine 87,3% odgovorilo je sa »ne«, 7,9% sa »da«, dok je 2008. godine stanje značajno drukčije: 78,6% odgovorilo je sa »ne«, a 17,0% sa »da« (razlika na oba odgovora je skoro 10%). A onda opet, 2017. godine njih 79,5% odgovorilo sa »ne«, a 20,5% je odgovorilo sa »da«. Dakle, razlika je nakon 10-ak godina 3% u smjeru negativnog trenda. Slična je situacija, negdje više – negdje manje, i na području drugih pitanja, a negdje čak i bolja, kao što je npr. na pitanjima: *Smatrate li vrednotu vjernost važnom za uspješan brak ili partnerstvo?*, *Smatrate li vrednotu djeca važnom za uspješan brak ili partnerstvo?*, *Smatrate li vrednotu dobri stambeni uvjeti važnom za uspješan brak ili partnerstvo?* i *Smatrate li vrednotu primjereni prihodi važnom za uspješan brak ili partnerstvo?* Iako po nekim pitanjima nema značajne razlike, uzeto općenito, no razlike su svakako vidljive s obzirom na spol, odnosno između muškaraca i žena, i s obzirom na razinu obrazovanja.³

Imajući u vidu pastoralnu odgovornost prema katolicima koji planiraju živjeti sakramentalno, što uključuje i sakrament braka, nipošto nije moguće postaviti se nezainteresirano, što bi u konačnici bilo u potpunom neslaganju s evanđeoskim duhom i osjećajem dužnosti dubljeg promišljanja vjerske i duhovno-moralne zrelosti zaručnika, u našem slučaju na području Zagrebačke nadbiskupije. U inicijativi za kritičkim promišljanjem provođenja reforme zaručničkih tečajeva svakako se vodi briga oko pastoralne razboritosti, tj. da se prije bilo kakva »zahvata« prouči vjersko i duhovno-moralno stanje zrelosti zaručnika. To će reći da je prioritet na samom početku stavljen na slušanje, tj. oslušivanje vjere zaručnika⁴ i njihova pogleda na nauk Katoličke crkve o braku i bračnoj ljubavi. Tako se oslušivanje prije svega odnosilo na odnos prema Bogu, a potom i prema samom braku u kontekstu temeljnih vrijednosti katoličkog braka predstavljenih u *Katekizmu Katoličke Crkve*: Bog je začetnik ženidbe, uloga vjere u bračnom životu, vjernost, brak je zajednica muškarca i žene, nerazrješivost ženidbe, brak nije crkveno ili društveno pitanje i dobro,

³ Usp. Josip ŠIMUNOVIĆ – Veronika RELJAC, Bitne vrednote za uspješan brak, u: Josip BALOBAN – Krunoslav NIKODEM – Siniša ZRINŠČAK (ur.), *Vrednote u Hrvatskoj i u Europi. Komparativna analiza*, Zagreb, 2014., 127-156; Josip BALOBAN – Josip ŠIMUNOVIĆ – Josip JEŽOVITA, Brak i obitelj u Hrvatskoj i u Srednjoj Europi vrijednosno kontinuirano na iskušenju, u: Josip BALOBAN – Silvija MIGLES – Krunoslav NIKODEM – Siniša ZRINŠČAK (ur.), *Promjene vrijednosnog sustava u demokratskoj Hrvatskoj*, Zagreb, 2023., 165-208.

⁴ Usp. KONGREGACIJA ZA KATOLIČKI ODGOJ, »Muško i žensko stvori ih«. *Za put dijaloga o pitanju roda u odgoju*, Zagreb, 2019. Navedeni dokument predlaže svojevrсни pastoralni trokorak: slušati – razmišljati – predlagati.

smisao slobode, individualno i zajedničko dobro supružnika, brak je važno poslanje u društvu i Crkvi, otvorenost i iskrenost u braku, ekonomska situacija i požrtvovnost u braku.

1. Brak i stupovi bračne ljubavi prema nauku Katoličke crkve

Priprema za brak u okviru zaručničkih tečajeva, a opet u kontekstu pastoralna braka i obitelji, organizirana je kao pastoralna skrb, a usmjerena je prema svima koji namjeravaju sklopiti sakrament ženidbe. Kao takav, zaručnički tečaj temelji se na onome što Katolička crkva naučava u svjetlu istine, što promiče kroz svoj tradicionalni nauk. Poznato je da zaručnički tečaj u Zagrebačkoj nadbiskupiji traje pet dana te da se u tih pet dana izmjenjuju predavači koji svojom *katehezom* nastupaju iz različitih kutova gledanja: teološki, medicinski, psihološki, praktično iz perspektive bračnog para, i posljednji dan dolazi svećenik, koji još jednom osvjetljuje bračne zadatke, dužnosti i obveze. Drugim riječima, zaručnici su pozvani odgovoriti svojim duhovnim i moralnim osjećajima i savjesti u svjetlu katoličkog nauka, odnosno evanđeoskih vrijednosti. Mi ćemo se u radu voditi teološkim pristupom kojim ćemo nastojati prikazati smisao i vrijednost braka, ali i njihove temelje kako bi brak ostvario svoje zadatke, ali i kako bi se supružnici mogli ostvariti u svojoj uzajamnosti.

Ranije smo već istaknuli kako govor o braku ne počinje odozdo, tj. od čovjeka i njegovih osobnih svjetonazora, nego od Boga. To, međutim, nipošto ne zanemaruje čovjeka i njegova iskustva i zrelost. Baš naprotiv, kao što se spajanje dogodilo po utjelovljenju te muci i smrti Riječi Očeve, Isusa Krista, tako i zaručnički tečaj vodi brigu o čovjeku, ali snagom ljubavi Boga Stvoritelja i njegova zakona. Vjerujemo i znamo kako se ljubav Božja nije približila isključujući čovjeka iz svoga horizonta ljubavi, nego baš naprotiv, ona ga je u cijelosti uključila u sebe.⁵ Pastoralna usmjerenost na čovjeka uvijek je, tako reći, teološka, teocentrična jer je sam čovjek slika i prilika Božja. U tom smislu Drugi vatikanski koncil i *Katekizam Katoličke Crkve* jasno ističu: »Intimna zajednica bračnog života i ljubavi, koju je Stvoritelj utemeljio i providio vlastitim zakonima, sazda se ženidbenim ugovorom (...). Sam Bog je začetnik ženidbe.«⁶ U tom smislu valja istaknuti temeljnu biblijsku i teološku istinu o braku – brak se ne promatra samo kao ljudsko pravo nego prije svega božansko pravo unutar kojeg se ostva-

⁵ Usp. Franz COURTH, *Sakramenti. Priručnik za teološki studij i praksu*, Đakovo, 1997., 27-28.

⁶ DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Gaudium et spes. Pastoralna konstitucija o Crkvi u suvremenom svijetu* (7. XII. 1965.), br. 48, u: *Dokumenti*, Zagreb, ⁵1998.; HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Katekizam Katoličke Crkve*, Zagreb, 1994., br. 1603 (dalje: KKC).

ruje i na kojem se onda temelji i izgrađuje ljudsko pravo i želja za zasnivanjem bračnog saveza i života. Nauk nam stavlja jasne smjernice na kojima se potom promišlja i provodi pastoralni rad za zaručnicima – božansko pravo. Samo božansko pravo u kontekstu bračnog života, a s osobitim naglaskom na naš rad, naglašava dvije stvari ili preduvjete za zasnivanje braka, jedan je antropološki, a drugi je duhovno-moralni. Tradicionalni nauk Crkve jasno ističe neodvojivu i iznimnu zadaću bračne zajednice, a to je *prokreacija*. To je ono što, makar zvučalo pomalo površno, bračnu zajednicu čini posebnom zajednicom svake veće zajednice i društva. Upravo u bračnim i obiteljskim zajednicama svako društvo nalazi svoj izvor i opstanak. Prema tome, ako gledamo u perspektivi prokreacije, božansko pravo ukazuje na dužnost poštovanja antropoloških postavaka: bipolarna podjela na muško i žensko, a koja opet nepobitno vodi prema drugoj značajki bračnog života i suživota muškarca i žene, a to je *komplementarnost*. Iza toga, a opet neminovno sa svrhom prokreacije, slijedi bračno sjedinjenje: »I ta ljubav koju Bog blagoslivlje namijenjena je plodnosti i da se ostvari u zajedničkom djelu očuvanja stvorenja: 'I blagoslovi ih Bog i reče im: Plodite se i množite i napunite zemlju i sebi je podložite' (Post 1,28)« (KKC 1604).

Na ovome mjestu valja voditi brigu o potencijalnoj površnosti prema otvorenosti životu i rađanju. Naime, prije nego li smo spomenuli otvorenost životu i prokreaciji, nipošto se ne smije, niti treba, zanemariti drugu stavku bračnog zajedništva u ljubavi – komplementarnost. Komplementarnost nije samo vrednota koja učvršćuje zajedništvo među supružnicima nego i čini temeljnu stavku plodnog i odgovornog roditeljstva – odgoj djece. Nema zdravog i cjelovitog odgoja djece, odgoja koji će omogućiti njihovo cjelovito sazrijevanje i da dosegnu trenutak u kojem će se i sami moći ozbiljno i odgovorno uključiti u život društva bez prethodne komplementarnosti muža i žene.⁷ Zanimljivo o tome progovara *Katekizam*: »Nakon pada, ženidba pomaže da čovjek nadvlada povlačenje u sebe, sebičnost, traženje vlastitog užitka, te potiče otvaranje drugomu, uzajamno pomaganje i sebedarje« (KKC 1609). To će reći kako priprava za brak u kontekstu zaručničkih tečajeva nipošto ne može, niti je potrebno, problematizirati želju za brakom, ali se osjeća snažna potreba za jasnijim pozicioniranjem njihove želje pred božanskim pravom, a napose pred zahtjevima komplementarnosti, koja iziskuje vjersku i duhovno-moralnu zrelost. Tako *Directorij za pastoral sakramenata u župnoj zajednici* naglašava: »Priprava na ženidbu ima veliku vrijednost za cijelu kršćansku zajednicu, u prvom redu za že-

⁷ Usp. Papa FRANJO, *Amoris laetitia – Radost ljubavi. Posinodalna apostolska pobudnica o ljubavi u obitelji*, Zagreb, 2016, br. 205 (dalje: AL); KONGREGACIJA ZA NAUK VJERE, *Persona humana*, Zagreb, 2003., br. 1.

nidbene drugove, jer njihova odluka ne smije biti improvizirana i donesena na brzu ruku⁸, a sve kako bi se potom izbjegla mogućnost prihvaćanja razvoda normalnom pojavom u slučajevima ako stvari ne idu u individualno željenom smjeru.⁹ Nesumnjivo je kako kompletna priprava za brak najprije pojedinca, a potom i zaručnika i zaručnice kao buduće bračne zajednice, zahtijeva poštivanje i praktično uvažavanje, u pastoralnom smislu, svih koraka priprave: daljnju, bližu i neposrednu. Svi ti koraci čine jednu, povezanu i međusobno isprepletenu cjelinu priprave za odgovornu ljubav prema Bogu, sebi i bližnjemu (usp. AL 208).¹⁰

Navedena razmišljanja, s osobitim naglaskom na pastoral zaručnika, ukazuju kako govor o sakramentu ženidbe danas želi staviti naglasak na odnos Boga i čovjeka, a iz kojeg će se roditi odgovor u odnosu čovjeka prema Bogu. Osim toga, danas se uvelike govori o potrebi zaštite sakramenta ženidbe. No ovdje postavljamo jedno sasvim legitimno pitanje: Zašto i u čemu braniti i promicati sakrament? Tečajevi su, smatramo, izvrsna prigoda promicanja sakramenta, ali u smislu čovjekova odnosa prema Bogu, a na kojem će se temeljiti i na kojem će se izgrađivati osobna i zajednička zrelost bračne zajednice. Naime, iskustvo održavanja zaručničkih tečajeva ukazuje kako sakramenti općenito promiču i posvećuju čovjekovu najdublju bit u svjetlu Božje milosti, koja ga poziva na jedinstvo s Bogom. To će reći kako današnji govor o pripremi za brak traži dublju analizu uzajamnog odnosa i vrednovanja zaručnika u svjetlu uzajamnog odnosa Krista prema Crkvi.¹¹ Tako su zaručnici, ali i bračni parovi, pozvani uz pastoralnu brigu Crkve trajno se izgrađivati u svjetlu odnosa Krista i Crkve (usp. Ef 5,21-33).

Stoga se provedeno istraživanje vodilo u svjetlu prethodno istaknutog stava pape Franje – slušati zaručnike i oslušivati njihovu vjeru, percepciju sakramenta braka i duhovno-moralnu zrelost. U tom smislu papa Franjo ističe: »Zbog toga bi zaručnici trebali biti snažno potaknuti i trebalo bi im pomoći da izraze ono što svaki od njih očekuje od mogućeg braka, način na koji shvaćaju ljubav i predanost, što svaki od njih želi od drugoga i kakav zajednički život planiraju graditi. Ti im razgovori mogu pomoći da uvide kako zapravo imaju malo toga zajedničkoga i da shvate da međusobna privlačnost neće biti dovoljna da ih održi zajedno. Ništa nije promjenjivije, krhkije i nepredvidljivije

⁸ HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Direktorij za pastoral sakramenata u župnoj zajednici*, Zagreb, 2008., 131.

⁹ Usp. *Isto*.

¹⁰ Usp. *Isto*, 133-137.

¹¹ Usp. Franz COURTH, *Sakramenti. Priručnik za teološki studij i praksu*, 507.

od želje. Odluka za sklapanjem ženidbe ne smije se ohrabrivati sve dok par ne produbi razloge koji će zajamčiti istinsku i stalnu opredijeljenost» (AL 209).

2. Istraživanje provedeno među zaručnicima: ciljevi i metodologija

Kako smo već ranije ukazali, istraživanjem u kojem su sudjelovali zaručnici nastojalo se odgovoriti na poziv za mogućom reformom zaručničkih tečajeva, što sadržajno što metodološki, u smislu načina provođenja tečaja: koliko dana i na kojim mjestima, u kojim vremenskim intervalima itd.

Cilj istraživanja je bilo dublje osluškivanje zaručnika u njihovu pogledu na brak, na sakrament braka, ali i na zahtjeve i dužnosti braka. Drugim riječima, nastojalo se obratiti pozornost na temelje na kojima budući bračni parovi, a danas zaručnici, namjeravaju izgrađivati svoj bračni život, suživot i bračnu ljubav. Tu se svakako vodila briga oko onoga što je papa Pavao VI. nazvao obilježjima bračne ljubavi, tj. da je bračna ljubav ljudska, posvemašnja, vjerna i isključiva, i plodna. Upravo se u toj perspektivi nastojalo navedena obilježja iskoristiti kao svojevrsni *stetoskop* za osluškivanje i daljnju raspravu sa zaručnicima, čega nakon istraživanja svakako nije nedostajalo. Štoviše, istraživanje je pokazalo potrebu za daljnjom formacijom, a sama inicijativa dolazila je od zaručnika. Ta se je inicijativa pokazala vrlo jasnom nakon prvog dana, tj. nakon predavanja teologa, koji ih je uvodio u dublje otajstvo zajedništva i partnerskog odnosa muškarca i žene u svjetlu evanđeoskih vrijednosti. To će reći da zaručnici imaju i vjersku i duhovno-moralnu potrebu stati pred Boga Stvoritelja.

U tom smislu cilj istraživanja bio je suočiti zaručnike sa temeljnim vjerskim i evanđeoskim vrijednostima unutar kojih su trebali preispitati dva područja vrijednosti: unutarnje i vanjske. Tako su se unutarnja pitanja odnosila na: 1) odnos prema Bogu i vjeri, 2) shvaćanje uloge braka i obitelji u društvu i Crkvi, 3) razumijevanje uzajamnog odnosa u poštovanju, i 4) smisao slobode u braku. Dok se jedino vanjsko pitanje odnosilo na važnost ekonomske situacije za bračni i obiteljski život.

U istraživanju su sudjelovali zaručnici Zagrebačke nadbiskupije uz sudjelovanje Ureda za pastoral braka i obitelji Zagrebačke nadbiskupije. Ukupno je na istraživanju sudjelovalo 1688 zaručnika, a anketni upitnik bio je u potpunosti anoniman te su ga popunjavali metodom papira i olovke. Prije popunjavanja zaručnici su bili uvedeni u anketni upitnik s dodatnim pojašnjenjima oko načina popunjavanja kao i s razlozima provođenja istraživanja. U tom smislu zaručnici su sudjelovali slobodno, s velikim interesom za dobrobit sadašnjih i budućih bračnih parova.

Anketni upitnik podijeljen je u dvanaest pitanja, prije kojih slijede neka uvodna pitanja kao što su: mjesto odrastanja, dob, spol, obrazovanje i broj članova obitelji. U radu ćemo izložiti sva pitanja i odgovore, no istaknut ćemo samo one rezultate koji pokazuju značajnije razlike u odgovorima. Na pitanja se odgovaralo sa »da«, »ne/ne nužno« i »ne znam«. Istraživanje je provedeno u jesen 2022. godine.

Na kraju valja istaknuti i posljednju činjenicu koja stoji iza dobivenih rezultata. Naime, istraživanje anketnim upitnikom provodilo se tijekom zaručničkog tečaja, odnosno nakon teološkog izlaganja. U tom smislu slobodni smo si postaviti još jednom legitimno pitanje: Bi li dobiveni odgovori bili drukčiji da je anketa provedena prije zaručničkog tečaja?

3. Rezultati istraživanja

3.1. Vjerujete li da je brak Božja institucija

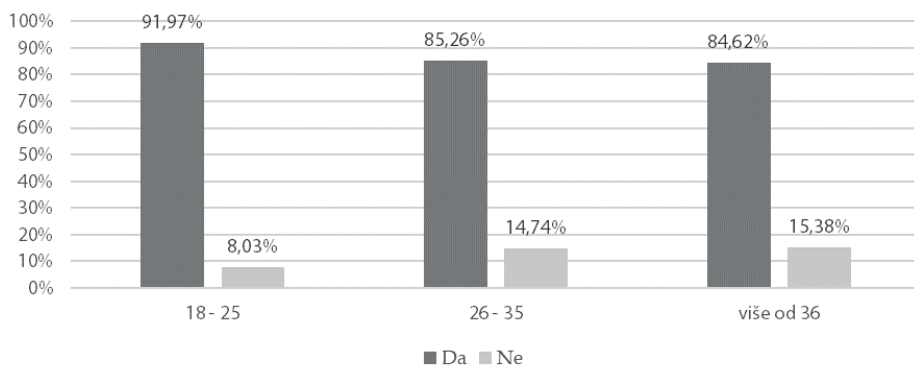
Na pitanje »Vjerujete li da je brak Božja institucija?« ukupno odgovara N=1688 ispitanika od čega N=1656 daje odgovore da ili ne (98%). Rezultati pokazuju da je odgovora »ne znam« ukupno 2% pa je χ^2 test proveden samo u svrhu usporedbe odgovora »da« i »ne« (ukupan N=1656). Rezultati testa pokazuju kako značajna većina ispitanika, neovisno o sociodemografskim pokazateljima, vjeruje da je brak Božja institucija. Riječ je o N=1432 ispitanika koji na to pitanje odgovaraju sa »da«, što je 87% od ukupnog broja ispitanika koji na to pitanje odgovaraju sa »da« ili »ne« (Tablica 1).

Tablica 1. Vjerujete li da je brak Božja institucija?

	izmjereno N	očekivano N	udio od total »da/ne«
da	1432	825,5	86,74%
ne/ne nužno	224	825,0	13,57%
ne znam	32		
total »da/ne«	1656		
Total	1688		100,00%

Iako na ukupnom uzorku ispitanika koji na to pitanje odgovaraju sa »da/ne« dominira odgovor »da«, postoje značajne *razlike prema dobi* ispitanika. Udio odgovora »da«, odnosno, onih ispitanika koji vjeruju da je brak Božja institucija veći je u mlađoj dobnoj skupini od 18 do 25 godina (92%) u odnosu na starije dobne skupine (85%) (Slika 1).

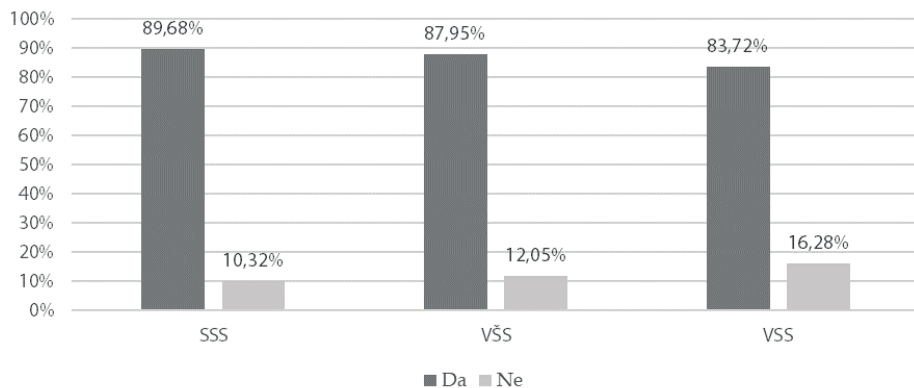
Vjerujete li da je brak Božja institucija: razlike prema dobi

Slika 1. Vjerujete li da je brak Božja institucija: razlike prema dobi

Iako na ukupnom uzorku ispitanika koji na to pitanje odgovaraju sa »da/ne« dominira odgovor »da«, postoje značajne razlike i *prema obrazovanju* ispitanika. Udio odgovora »da«, odnosno onih ispitanika koji vjeruju da je brak Božja institucija nešto je veći u nižim obrazovnim skupinama (između 88% i 90%) u odnosu na skupinu s visokim obrazovanjem (83%) (Slika 2).

Vjerujete li da je brak Božja institucija: razlike prema obrazovanju

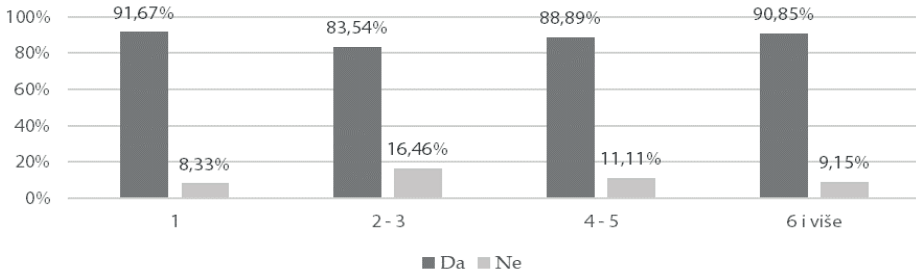

Slika 2. Vjerujete li da je brak Božja institucija: razlike prema obrazovanju

Iako na ukupnom uzorku ispitanika koji na to pitanje odgovaraju sa »da/ne« dominira odgovor »da«, postoje značajne razlike i *prema broju članova kućanstva* ispitanika. Udio odgovora »ne«, odnosno onih ispitanika koji vjeruju da brak nije Božja institucija najveći je u skupini ispitanika koji žive u kućan-

stvima s dva do tri člana (16% odgovora »ne«) u odnosu na ostale skupine, gdje se udjeli odgovora »ne« kreću između 8% i 11% (Slika 3).

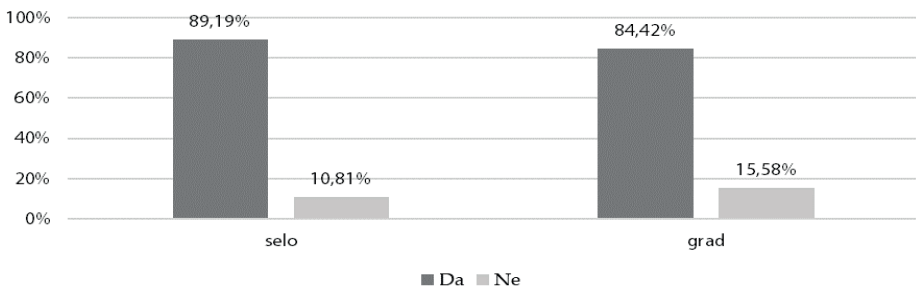
Vjerujete li da je brak Božja institucija: razlike prema broju članova kućanstva

Slika 3. Vjerujete li da je brak Božja institucija: razlike prema broju članova kućanstva

Iako na ukupnom uzorku ispitanika koji na to pitanje odgovaraju sa »da/ne« dominira odgovor »da«, postoje značajne razlike i *prema mjestu odrastanja* ispitanika. Udio odgovora »ne«, odnosno onih ispitanika koji vjeruju da brak nije Božja institucija veći je u skupini ispitanika koji su odrasli u gradovima (16% odgovora »ne«) u odnosu na one koji su odrasli na selu (11%) (Slika 4).

Vjerujete li da je brak Božja institucija: razlike prema mjestu odrastanja

Slika 4. Vjerujete li da je brak Božja institucija: razlike prema mjestu odrastanja

2.2. Smatrate li da vjera ima ikakve veze s brakom i obitelji?

Na pitanje »Smatrate li da vjera ima ikakve veze s brakom i obitelji?« ukupno odgovara N=1688 ispitanika, od čega N=1674 daje odgovore »da« ili »ne« (99%). Rezultati pokazuju da je odgovora »ne znam« ukupno 1% pa je hi² test proveden samo u svrhu usporedbe odgovora »da« i »ne« (ukupan N=1674). Rezultati

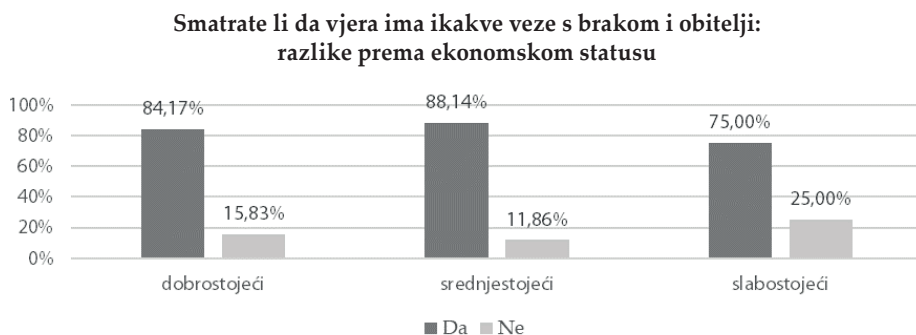
testa pokazuju kako značajna većina ispitanika, neovisno o sociodemografskim pokazateljima, smatra da vjera ima veze s brakom i obitelji. Riječ je o N=1449 ispitanika koji na to pitanje odgovaraju sa »da«, što je 87% od ukupnog broja ispitanika koji na to pitanje odgovaraju sa »da« ili »ne« (Tablica 2).

Tablica 2. Smatrate li da vjera ima ikakve veze s brakom i obitelji?

	izmjeren N	očekivan N	udio od total »da/ne«
da	1449	837,0	86,56%
ne/ne nužno	225	837,0	13,44%
ne znam	13		
total »da/ne«	1674		
total	1687		100,00%

Postoje i sociodemografske razlike u dobivenim rezultatima prema *ekonomskom statusu, mjestu odrastanja i prema broju članova kućanstva*.

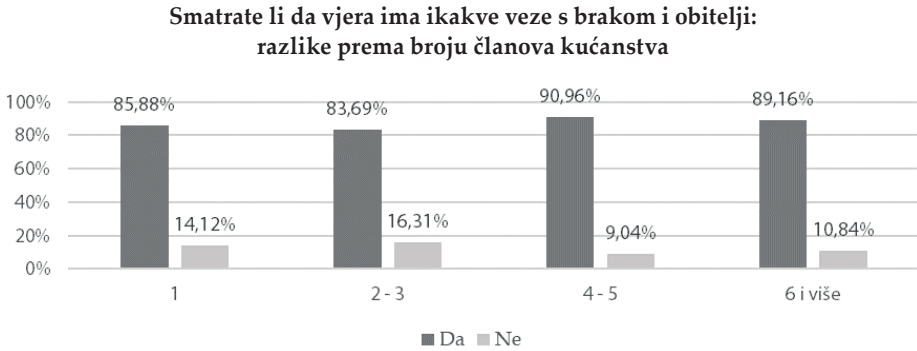
Iako na ukupnom uzorku ispitanika koji na to pitanje odgovaraju sa »da/ne« dominira odgovor »da«, postoje značajne razlike *prema ekonomskom statusu* ispitanika. Udio odgovora »da«, odnosno onih ispitanika koji smatraju da vjera ima veze s brakom i obitelji najviša je u skupini srednjostojjećih ispitanika (88%), nešto je niža kod dobrostojećih (84%) dok je najniža kod slabostojjećih ispitanika (75%) (Slika 5).

Slika 5. Smatrate li da vjera ima ikakve veze s brakom i obitelji: razlike prema ekonomskom statusu

Iako na ukupnom uzorku ispitanika koji na to pitanje odgovaraju sa »da/ne« dominira odgovor »da«, postoje značajne razlike i *prema broju članova kućanstva* ispitanika. Udio odgovora »da«, odnosno onih ispitanika koji smatraju da vjera ima veze s brakom i obitelji veći je u skupinama ispitanika koji žive u većim kućanstvima. Naime, udjeli odgovora »da« u kućanstvima s četiri ili vi-

še članova veći su od 90%, dok su u kućanstvima s tri ili manje članova udjeli odgovora »da« između 84% i 86% (Slika 6).

Slika 6. Smatrate li da vjera ima ikakve veze s brakom i obitelji: razlike prema broju članova kućanstva

Iako na ukupnom uzorku ispitanika koji na to pitanje odgovaraju sa »da/ne« dominira odgovor »da«, postoje značajne razlike i *prema mjestu odrastanja* ispitanika. Udio odgovora »da«, odnosno, onih ispitanika koji smatraju da vjera ima veze s brakom i obitelji veći je u skupini ispitanika koji su odrasli na selu (90% odgovora »da«) u odnosu na one koji su odrasli u gradu (85%) (Slika 7).

Slika 7. Smatrate li da vjera ima ikakve veze s brakom i obitelji: razlike prema mjestu odrastanja

2.3. Je li prema Vašem mišljenju brak isključivo zajednica muškarca i žene

Na pitanje »Je li prema Vašem mišljenju brak isključivo zajednica muškarca i žene?« ukupno odgovara N=1683 ispitanika, od čega N=1652 daje odgovore »da« ili

»ne« (98%). Rezultati pokazuju da je odgovora »ne znam« ukupno 2% pa je hi2 test proveden samo u svrhu usporedbe odgovora »da« i »ne« (ukupna N=1652). Rezultati testa pokazuju kako značajna većina ispitanika, neovisno o sociodemografskim pokazateljima, vjeruje da je brak isključivo zajednica muškarca i žene. Riječ je o N=1328 ispitanika koji na to pitanje odgovaraju sa »da«, što je 80% od ukupnog broja ispitanika koji na to pitanje odgovaraju sa »da« ili »ne« (Tablica 3).

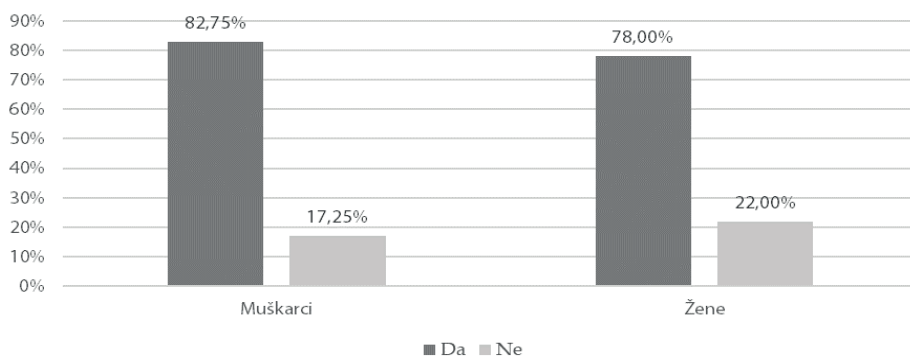
Tablica 3. Je li prema Vašem mišljenju brak isključivo zajednica muškarca i žene?

	izmjeren N	očekivan N	udio od total
Da	1328	826,0	80,39%
ne/ne nužno	324	826,0	19,61%
ne znam	31		
total »da/ne«	1652		
Total	1683		100,00%

Postoje i sociodemografske razlike u dobivenim rezultatima prema *spolu, dobi, obrazovanju, broju članova kućanstva te mjestu odrastanja*.

Iako na ukupnom uzorku ispitanika koji na to pitanje odgovaraju sa »da/ne« dominira odgovor »da«, postoje značajne razlike *prema spolu* ispitanika. Udio odgovora »da« veći je kod muškaraca, odnosno oni u većem broju iskazuju stav kako je brak isključivo zajednica muškarca i žene (83%) u odnosu na žene (78%) (Slika 8).

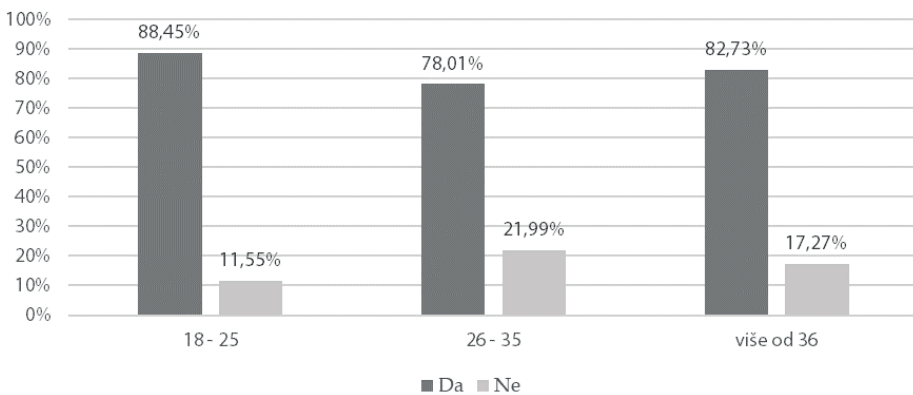
Je li prema Vašem mišljenju brak isključivo zajednica muškarca i žene: razlike prema spolu

Slika 8. Je li prema Vašem mišljenju brak isključivo zajednica muškarca i žene: razlike prema spolu

Iako na ukupnom uzorku ispitanika koji na to pitanje odgovaraju sa »da/ne« dominira odgovor »da«, postoje značajne *razlike prema dobi* ispitanika. Udio odgovora »da«, odnosno onih ispitanika koji vjeruju da je brak isključivo zajednica muškarca i žene najveći je u najmlađoj dobnoj skupini od 18 do 25 godina (88%), nešto je niži u skupini starijih od 36 godina (83%) dok je u skupini ispitanika u dobi od 26 do 35 godina najmanji udio onih koji smatraju da je brak isključivo zajednica muškarca i žene (78%) (Slika 9).

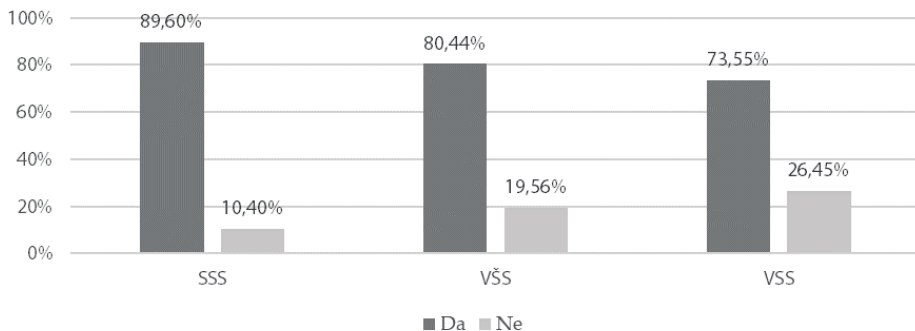
Je li prema Vašem mišljenju brak isključivo zajednica muškarca i žene: razlike prema dobi

Slika 9. Je li prema Vašem mišljenju brak isključivo zajednica muškarca i žene: razlike prema dobi

Iako na ukupnom uzorku ispitanika koji na to pitanje odgovaraju sa »da/ne« dominira odgovor »da«, postoje značajne *razlike i prema obrazovanju* ispitanika. Udio odgovora »da«, odnosno onih ispitanika koji vjeruju da je brak isključivo zajednica muškarca i žene nešto je veći u nižim obrazovnim skupinama i smanjuje se kako stupanj obrazovanja raste s 90% u skupini ispitanika sa srednjom školom, preko 80% u skupini ispitanika s visokom školom, na 74% u skupini ispitanika s visokom stručnom spremom (Slika 10).

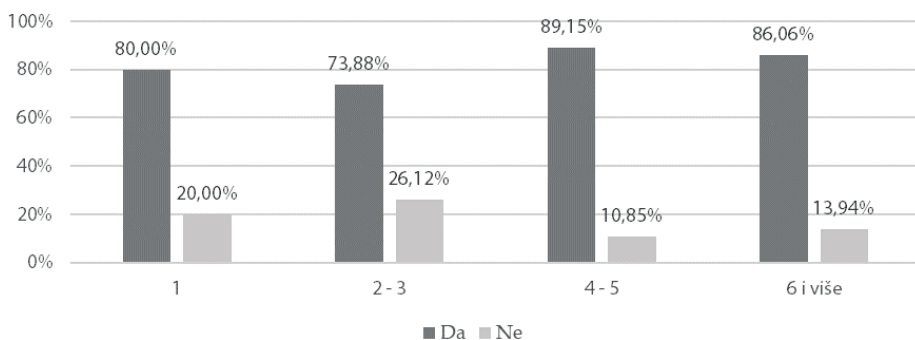
**Je li prema Vašem mišljenju brak isključivo zajednica muškarca i žene:
razlike prema obrazovanju**

Slika 10. Je li prema Vašem mišljenju brak isključivo zajednica muškarca i žene: razlike prema obrazovanju

Iako na ukupnom uzorku ispitanika koji na to pitanje odgovaraju sa »da/ne« dominira odgovor »da«, postoje značajne razlike i prema broju članova kućanstva ispitanika. Udio odgovora »da«, odnosno onih ispitanika koji smatraju da je brak isključivo zajednica muškarca i žene veći je u skupinama ispitanika koji žive u većim kućanstvima. Naime, udjeli odgovora »da« u kućanstvima s četiri ili više članova, kreću se od 86% do 89%, dok su u kućanstvima s tri ili manje članova udjeli odgovora »da« između 74% i 80% (Slika 11).

**Je li prema Vašem mišljenju brak isključivo zajednica muškarca i žene:
razlike prema broju članova kućanstva**

Slika 11. Je li prema Vašem mišljenju brak isključivo zajednica muškarca i žene: razlike prema broju članova kućanstva

Iako na ukupnom uzorku ispitanika koji na to pitanje odgovaraju sa »da/ne« dominira odgovor »da«, postoje značajne razlike i prema mjestu odrastanja

ispitanika. Udio odgovora »da«, odnosno onih ispitanika koji smatraju da je brak isključivo zajednica muškarca i žene veći je u skupini ispitanika koji su odrasli na selu (85% odgovora »da«) u odnosu na one koji su odrasli u gradu (77%) (Slika 12).

Slika 12. Je li prema Vašem mišljenju brak isključivo zajednica muškarca i žene: razlike prema mjestu odrastanja

2.4. Smatrate li da je brak nerazrješiva zajednica muža i žene

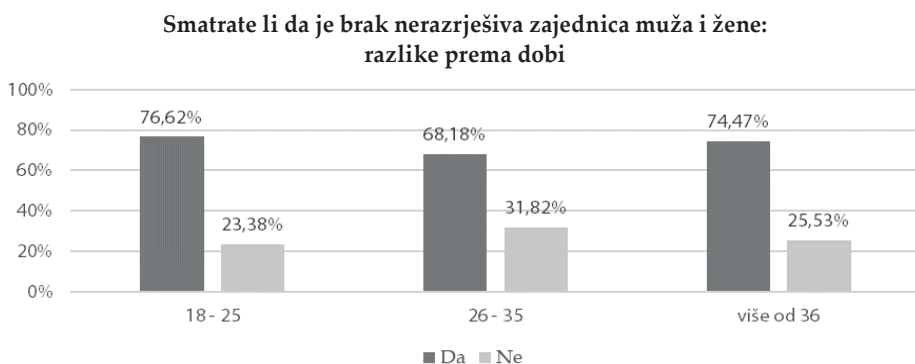
Na pitanje »Smatrate li da je brak nerazrješiva zajednica muža i žene?« ukupno odgovara N=1677 ispitanika, od čega N=1594 daje odgovore »da« ili »ne« (95%). Rezultati pokazuju da je odgovora »ne znam« ukupno 5% pa je χ^2 test proveden samo u svrhu usporedbe odgovora »da« i »ne« (ukupan N=1594). Nakon provedenog χ^2 testa rezultati pokazuju kako značajna većina ispitanika, neovisno o sociodemografskim pokazateljima, smatra brak nerazrješivom zajednicom muškarca i žene. Riječ je o N=1119 ispitanika koji na to pitanje odgovaraju sa »da«, što je 70% od ukupnog broja ispitanika koji na to pitanje odgovaraju sa »da« ili »ne« (Tablica 4).

Tablica 4. Smatrate li da je brak nerazrješiva zajednica muža i žene?

	izmjeren N	očekivan N	udio od total
da	1119	797,0	70,20%
ne/ne nužno	475	797,0	29,80%
ne znam	83		
total »da/ne«	1594		
total	1677		100,00%

Postoje i sociodemografske razlike u dobivenim rezultatima prema *dobi* i *ekonomskom statusu*.

Iako na ukupnom uzorku ispitanika koji na to pitanje odgovaraju sa »da/ne« dominira odgovor »da«, postoje značajne razlike *prema dobi* ispitanika. Udio odgovora »da«, odnosno onih ispitanika koji vjeruju da je brak nerazrješiva zajednica muža i žene najveći je u najmlađoj dobnoj skupini od 18 do 25 godina (77%), nešto je niži u skupini starijih od 36 godina (74%) dok je u skupini ispitanika u dobi od 26 do 35 godina najmanji udio onih koji smatraju da je brak nerazrješiva zajednica muža i žene (68%) (Slika13).

Slika 13. Smatrate li da je brak nerazrješiva zajednica muža i žene: razlike prema dobi

Iako na ukupnom uzorku ispitanika koji na to pitanje odgovaraju sa »da/ne« dominira odgovor »da«, postoje značajne razlike *prema ekonomskom statusu* ispitanika. Udio odgovora »da«, odnosno onih ispitanika koji smatraju da je brak nerazrješiva zajednica muža i žene najviši je u skupini srednjostojjećih ispitanika (72%), nešto je niži kod dobrostojećih (67%) dok je najniži kod slabostojjećih ispitanika (55%) (Slika14).

Slika 14. Smatrate li da je brak nerazrješiva zajednica muža i žene: razlike prema ekonomskom statusu

2.5. Vjerujete li da je brak isključivo privatno pitanje supružnika, a ne Crkve i društva

Na pitanje »Vjerujete li da je brak isključivo privatno pitanje supružnika, a ne Crkve i društva?« ukupno odgovara N=1677 ispitanika, od čega N=1584 daje odgovore »da« ili »ne« (94%). Rezultati pokazuju da je odgovora »ne znam« ukupno 6% pa je hi^2 test proveden samo u svrhu usporedbe odgovora »da« i »ne« (ukupan N=1584). Nakon provedenog hi^2 testa rezultati pokazuju da kako značajno veći broj ispitanika ne smatra da brak je isključivo privatno pitanje supružnika. Riječ je o N=836 ispitanika koji na to pitanje odgovaraju sa »ne«, što je 53% od ukupnog broja ispitanika koji na pitanje odgovaraju sa »da« ili »ne«. Iako je udio odgovora »da« podjednak udjelu odgovora »ne«, hi^2 test pokazuje da je riječ o značajnoj razlici u broju ispitanika na razini 5% (vjerojatnost pogreške prilikom prihvaćanja nul-hipoteze je u ovom slučaju manja od 5%) pa prihvaćamo zaključak da je riječ o značajnoj razlici u korist broja ispitanika koji odgovaraju sa »ne« (Tablica 5).

Tablica 5. Vjerujete li da je brak isključivo privatno pitanje supružnika, a ne Crkve i društva?

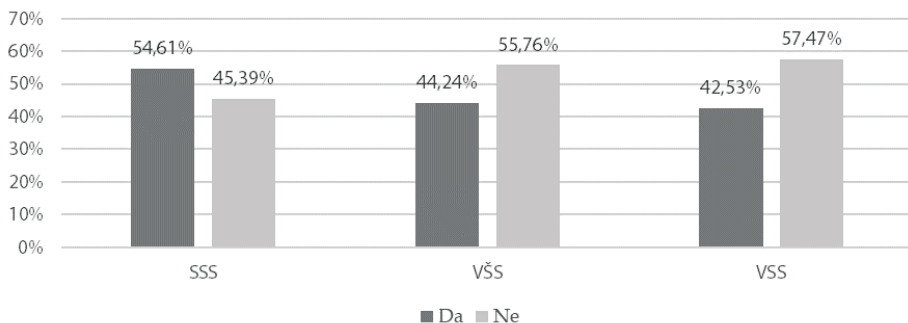
	izmjereno N	očekivano N	udio od total
da	748	792,0	47,22%
ne/ne nužno	836	792,0	52,78%
ne znam	93		
total »da/ne«	1584		
total	1677		100,00%

Postoje i sociodemografske razlike u dobivenim rezultatima prema *obrazovanju ispitanika*.

Na ukupnom uzorku ispitanika koji na to pitanje odgovaraju sa »da/ne«, većina ispitanika (53%) smatra da brak nije isključivo privatno pitanje supružnika, a njih 47% smatra kako brak jest isključivo privatno pitanje supružnika, a ne Crkve i društva. Osim toga, postoje i značajne razlike u odgovorima ispitanika *prema obrazovanju*. Udio odgovora »da«, odnosno onih ispitanika koji vjeruju da je brak isključivo privatno pitanje supružnika dominira u skupini sa srednjim obrazovanjem (55%) u odnosu na one sa višim obrazovanjem koji smatraju kako brak nije isključivo privatno pitanje supružnika (45%). U objema skupinama s višim obrazovanjem rezultati se značajno razlikuju te je tamo veći udio onih koji smatraju da brak nije isključivo privatno pitanje supružnika, a ne Crkve i društva: 56% odgovora »ne« u skupini ispitanika s

višom školom te 57% odgovora »ne« u skupini ispitanika s visokom školom (Slika 15).

Vjerujete li da je brak isključivo privatno pitanje supružnika, a ne Crkve i društva: razlike prema obrazovanju

Slika 15. Vjerujete li da je brak isključivo privatno pitanje supružnika, a ne Crkve i društva: razlike prema obrazovanju

2.6. Smatrate li da brak dokida ili ograničava slobodu bračnog partnera

Na pitanje »Smatrate li da brak dokida ili ograničava slobodu bračnog partnera?« ukupno odgovara N=1680 ispitanika, od čega N=1655 daje odgovore »da« ili »ne« (99%). Rezultati pokazuju da je odgovora »ne znam« ukupno <1% pa je hi² test proveden samo u svrhu usporedbe odgovora »da« i »ne« (ukupan N=1655). Nakon provedenog hi² testa rezultati pokazuju kako značajno veći broj ispitanika ne smatra da brak dokida ili ograničava slobodu bračnog partnera. Riječ je o N=1559 ispitanika koji na to pitanje odgovaraju sa »ne«, što je 94% od ukupnog broja ispitanika koji na pitanje odgovaraju sa »da« ili »ne« (Tablica 6).

Tablica 6. Smatrate li da brak dokida ili ograničava slobodu bračnog partnera?

	izmjeren N	očekivan N	udio od total
da	96	827,5	5,80%
ne/ne nužno	1559	827,5	94,20%
ne znam	25		
total »da/ne«	1655		
total	1680		

Nema statistički značajnih razlika prema sociodemografskim pokazateljima: kao i na ukupnoj razini (94%) u svim sociodemografskim podskupinama značajno dominira vjerovanje prema kojem brak ne dokida niti ograničava slobodu bračnog partnera.

2.7. Jeste li uvjerenja kako je otvorenost životu/rađanju važan poziv i poslanje bračne zajednice

Na pitanje »Jeste li uvjerenja kako je otvorenost životu/rađanju važan poziv i poslanje bračne zajednice?« ukupno odgovara N=1678 ispitanika, od čega N=1624 daje odgovore »da« ili »ne« (97%). Rezultati pokazuju da je odgovora »ne znam« ukupno 3% pa je χ^2 test proveden samo u svrhu usporedbe odgovora »da« i »ne« (ukupan N=1624). Rezultati testa pokazuju kako značajna većina ispitanika, neovisno o sociodemografskim pokazateljima, vjeruje kako je otvorenost životu/rađanju važan poziv i poslanje bračne zajednice. Riječ je o N=1368 ispitanika koji na to pitanje odgovaraju sa »da«, što je 84% od ukupnog broja ispitanika koji na to pitanje odgovaraju sa »da« ili »ne« (Tablica 7).

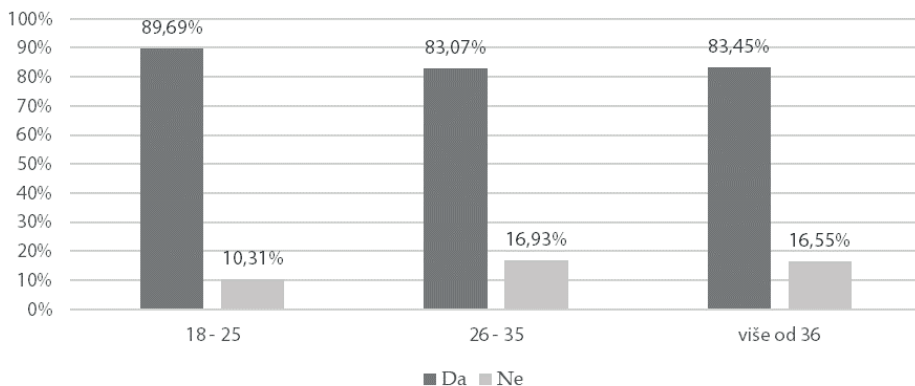
Tablica 7. Jeste li uvjerenja kako je otvorenost životu/rađanju važan poziv i poslanje bračne zajednice

	izmjereno N	očekivano N	udio od total
da	1368	812,0	84,24%
ne/ne nužno	256	812,0	15,76%
ne znam	54		
total »da/ne«	1624		
total	1678		

Postoje i sociodemografske razlike u dobivenim rezultatima prema *dobi ispitanika*.

Iako na ukupnom uzorku ispitanika koji na to pitanje odgovaraju sa »da/ne« dominira odgovor »da«, postoje značajne razlike *prema dobi* ispitanika. Udio odgovora »da«, odnosno onih ispitanika koji vjeruju kako je otvorenost životu/rađanju važan poziv i poslanje bračne zajednice najveći je u najmlađoj dobnoj skupini od 18 do 25 godina (90%), a niži je u obje starije skupine (83%) (Slika16).

Jeste li uvjerenja kako je otvorenost životu/rađanju važan poziv i poslanje bračne zajednice: razlike prema dobi

Slika 16. Jeste li uvjerenja kako je otvorenost životu/rađanju važan poziv i poslanje bračne zajednice: razlike prema dobi

2.8. Prema Vašem uvjerenju, je li brak osobno/individualno dobro, a ne zajedničko dobro muža i žene

Na pitanje »Je li brak osobno/individualno dobro, a ne zajedničko dobro muža i žene« ukupno odgovara N=1684 ispitanika. Rezultati pokazuju da je odgovora »ne znam« (5%) podjednako koliko i odgovora »da« (6%) pa je hi² test proveden u svrhu usporedbe svih triju odgovora »da«, »ne« i »ne znam« (ukupan N=1684). Nakon provedenog hi² testa rezultati pokazuju da kako značajno najveći broj ispitanika ne smatra da je brak osobno/individualno dobro. Riječ je o N=1494 ispitanika koji na to pitanje odgovaraju sa »ne«, što je 89% od ukupnog broja ispitanika (Tablica 8).

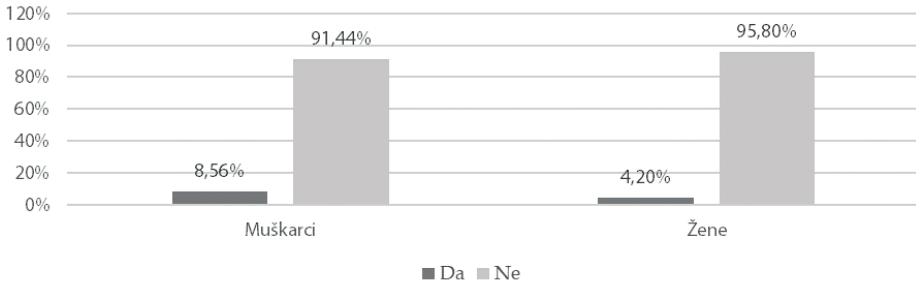
Tablica 8. Je li brak osobno/individualno dobro, a ne zajedničko dobro muža i žene

	izmjeren N	očekivan N	udio od total
da	101	561,3	6,00%
ne/ne nužno	1494	561,3	88,72%
ne znam	89	561,3	5,29%
total	1684		

Postoje i sociodemografske razlike u dobivenim rezultatima prema *spolu ispitanika, obrazovanju, mjestu odrastanja i ekonomskom statusu.*

Iako na ukupnom uzorku ispitanika koji na to pitanje odgovaraju sa »da/ne« dominira odgovor »ne«, postoje značajne *razlike prema spolu* ispitanika. Udio odgovora »ne«, odnosno onih koji smatraju da brak nije samo osobno/individualno dobro veći je kod žena (96%) u odnosu na muškarce (91%) (Slika 17).

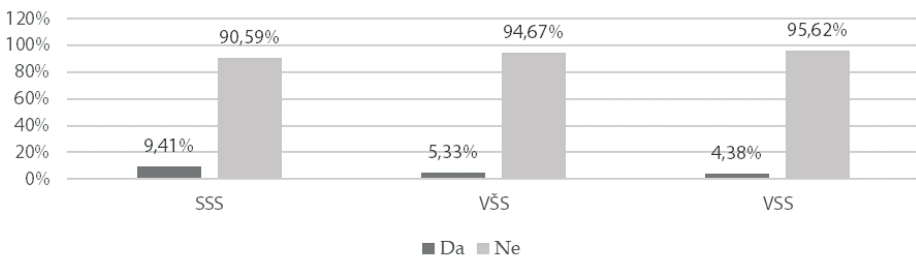
Je li brak osobno/individualno dobro, a ne zajedničko dobro muža i žene: razlike prema spolu

Slika 17. Je li brak osobno/individualno dobro, a ne zajedničko dobro muža i žene: razlike prema spolu

Iako na ukupnom uzorku ispitanika koji na to pitanje odgovaraju sa »da/ne« dominira odgovor »ne«, postoje značajne *razlike i prema obrazovanju* ispitanika. Udio odgovora »ne«, odnosno onih koji smatraju da brak nije samo osobno/individualno dobro nešto je manji u nižim obrazovnim skupinama i povećava se kako stupanj obrazovanja raste s 91% u skupini ispitanika sa srednjom školom, na 95% u skupini ispitanika s visokom školom te 96% u skupini ispitanika s visokom stručnom spremom (Slika 18).

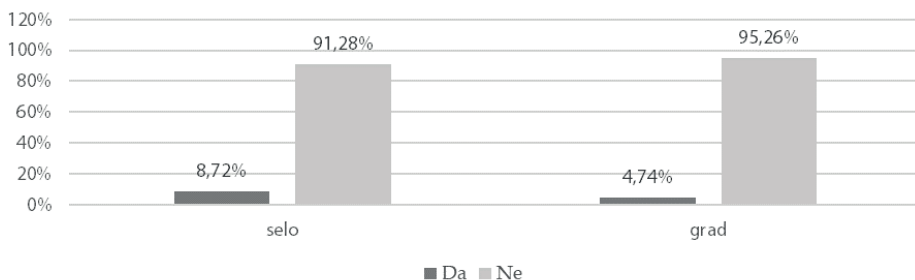
Je li brak osobno/individualno dobro, a ne zajedničko dobro muža i žene: razlike prema obrazovanju

Slika 18. Je li brak osobno/individualno dobro, a ne zajedničko dobro muža i žene: razlike prema obrazovanju

Iako na ukupnom uzorku ispitanika koji na to pitanje odgovaraju sa »da/ne« dominira odgovor »ne«, postoje značajne razlike i *prema mjestu odrastanja* ispitanika. Udio odgovora »ne«, odnosno onih koji smatraju da brak nije samo osobno/individualno dobro veći je u skupini ispitanika koji su odrasli u gradu (95% odgovora »ne«) u odnosu na one koji su odrasli na selu (91%) (Slika 19).

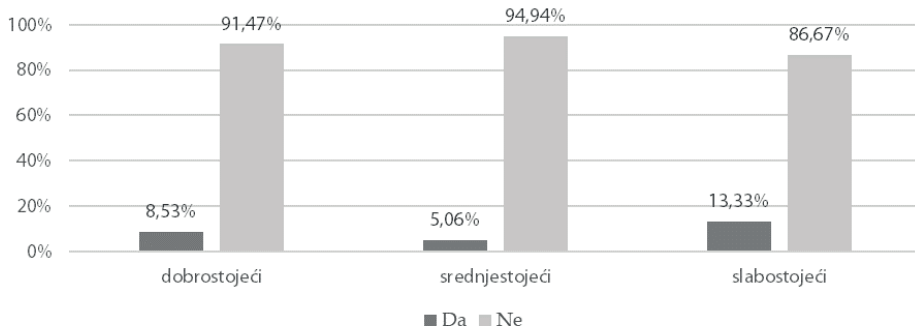
Je li brak osobno/individualno dobro, a ne zajedničko dobro muža i žene: razlike prema mjestu odrastanja

Slika 19. Je li brak osobno/individualno dobro, a ne zajedničko dobro muža i žene: razlike prema mjestu odrastanja

Iako na ukupnom uzorku ispitanika koji na to pitanje odgovaraju sa »da/ne« dominira odgovor »ne«, postoje značajne razlike i *prema ekonomskom statusu* ispitanika. Udio odgovora »ne«, odnosno onih koji smatraju da brak nije samo osobno/individualno dobro najviši je u skupini srednjostojjećih ispitanika (95%), nešto je niži kod dobrostojećih (91%) dok je najniži kod slabostojjećih ispitanika (87%) (Slika 20).

Je li brak osobno/individualno dobro, a ne zajedničko dobro muža i žene: razlike prema ekonomskom statusu

Slika 20. Je li brak osobno/individualno dobro, a ne zajedničko dobro muža i žene: razlike prema ekonomskom statusu

2.9. Smatrate li da bračna i obiteljska zajednica ima važno poslanje u društvu i Crkvi

Na pitanje »Smatrate li da bračna i obiteljska zajednica ima važno poslanje u društvu i Crkvi?« ukupno odgovara N=1677 ispitanika ,od čega N=1618 daje odgovore »da« ili »ne« (96%). Rezultati pokazuju da je odgovora »ne znam« ukupno 4% pa je hi^2 test proveden samo u svrhu usporedbe odgovora »da« i »ne« (ukupan N=1618). Nakon provedenog hi^2 testa rezultati pokazuju da kako značajno veći broj ispitanika smatra da bračna i obiteljska zajednica ima važno poslanje u društvu i Crkvi. Riječ je o N=1414 ispitanika koji na to pitanje odgovaraju sa »da«, što je 87% od ukupnog broja ispitanika koji na pitanje odgovaraju sa »da« ili »ne« (Tablica 9).

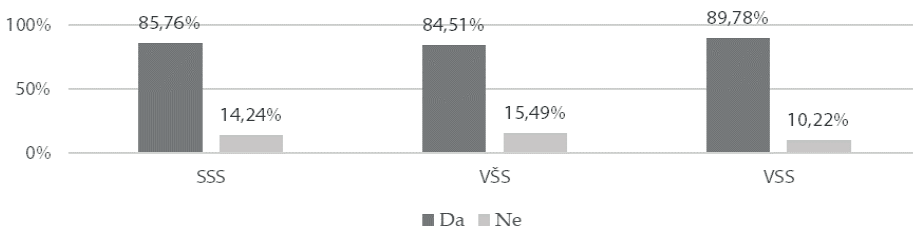
Tablica 9. Smatrate li da bračna i obiteljska zajednica ima važno poslanje u društvu i Crkvi

	izmjereno N	očekivano N	udio od total
da	1414	809,0	87,39%
ne/ne nužno	204	809,0	12,61%
ne znam	59		
total »da/ne«	1618		
total	1677		

Postoje i sociodemografske razlike u dobivenim rezultatima prema *obrazovanju ispitanika i ekonomskom statusu*.

Iako na ukupnom uzorku ispitanika koji na to pitanje odgovaraju sa »da/ne« dominira odgovor »da«, postoje značajne razlike i *prema obrazovanju* ispitanika. Udio odgovora »da«, odnosno onih koji smatraju da bračna i obiteljska zajednica ima važno poslanje u društvu i Crkvi nešto je manji u skupini ispitanika sa srednjim (86%) i višim obrazovanjem (86%) te se povećava u skupini ispitanika s visokim obrazovanjem (90%) (Slika 21).

Smatrate li da bračna i obiteljska zajednica ima važno poslanje u društvu i Crkvi: razlike prema obrazovanju

Slika 21. Smatrate li da bračna i obiteljska zajednica ima važno poslanje u društvu i Crkvi: razlike prema obrazovanju

Iako na ukupnom uzorku ispitanika koji na to pitanje odgovaraju sa »da/ne« dominira odgovor »da«, postoje značajne razlike i prema mjestu odrastanja ispitanika. Udio odgovora »da«, odnosno onih koji smatraju da bračna i obiteljska zajednica ima važno poslanje u društvu i Crkvi najviši je u skupini srednjostojećih ispitanika (89%), nešto je niži kod dobrostojećih (86%) dok je najniži kod slabostoećih ispitanika (71%) (Slika 22).

2.10. Jesu li otvorenost i iskrenost važni u izgradnji odnosa supružnika

Na pitanje »Jesu li otvorenost i iskrenost važni u izgradnji odnosa supružnika?« ukupno odgovara N=1682 ispitanika, od čega N=1679 daje odgovore »da« ili »ne« (99%). Rezultati pokazuju da je odgovora »ne znam« ukupno 1% pa je hi² test proveden samo u svrhu usporedbe odgovora »da« i »ne« (ukupan N=1679). Nakon provedenog hi² testa rezultati pokazuju da kako značajno veći broj ispitanika smatra da su otvorenost i iskrenost važni u izgradnji odnosa supružnika. Riječ je o N=1663 ispitanika koji na to pitanje odgovaraju sa »da«, što je 99% od ukupnog broja ispitanika koji na pitanje odgovaraju sa »da« ili »ne« (Tablica 10).

Tablica 10. Jesu li otvorenost i iskrenost važni u izgradnji odnosa supružnika

	izmjereno N	očekivano N	udio od total
da	1663	839,5	99,05%
ne/ne nužno	16	839,5	0,95%
ne znam	3		
total »da/ne«	1679		
total	1682		

Nema statistički značajnih razlika prema sociodemografskim pokazateljima: kao i na ukupnoj razini (99%) u svim sociodemografskim podskupinama značajno dominira vjerovanje prema kojem su otvorenost i iskrenost važni u izgradnji odnosa supružnika.

2.11. Je li ekonomska situacija važna za brak

Na pitanje »Je li ekonomska situacija važna za brak?« ukupno odgovara N=1685 ispitanika, od čega N=1670 daje odgovore »da« ili »ne« (99%). Rezultati pokazuju da je odgovora »ne znam« ukupno 1% pa je hi² test proveden samo u svrhu usporedbe odgovora »da« i »ne« (ukupan N=1670). Nakon provedenog hi² test

rezultati pokazuju da kako značajno veći broj ispitanika smatra da ekonomska situacija nije važna za brak. Riječ je o N=1197 ispitanika koji na to pitanje odgovaraju sa »ne«, što je 72% od ukupnog broja ispitanika koji na pitanje odgovaraju sa »da« ili »ne« (Tablica 11).

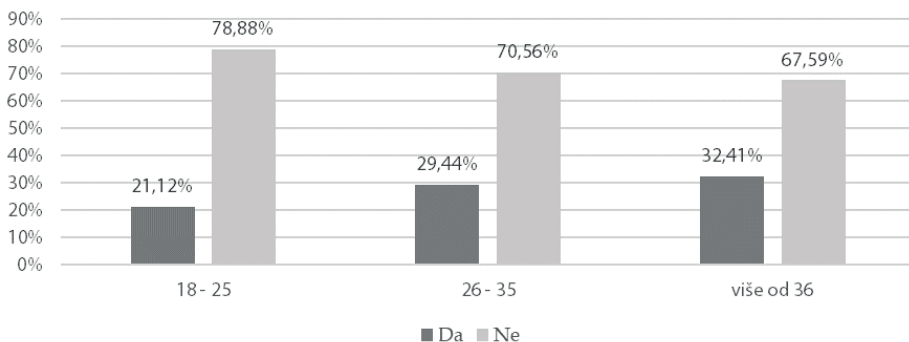
Tablica 11. Je li ekonomska situacija važna za brak?

	izmjereno N	očekivano N	udio od total
da	473	835,0	28,32%
ne/ne nužno	1197	835,0	71,68%
ne znam	15		
total »da/ne«	1670		
total	1685		

Postoje i sociodemografske razlike u dobivenim rezultatima prema *dobi* i *obrazovanju* ispitanika te prema *mjestu odrastanja*.

Iako na ukupnom uzorku ispitanika koji na to pitanje odgovaraju sa »da/ne« dominira odgovor »ne«, postoje značajne razlike *prema dobi* ispitanika. Udio odgovora »ne«, odnosno onih koji smatraju da ekonomska situacija nije važna za brak najveći je kod ispitanika mlađih od 25 godina (79%), a udio pada u starijim skupinama: u skupini starijih od 26 godina ih je 71%, a u skupini starijih od 36 godina 68% je onih koji smatraju da ekonomska situacija nije važna za brak (Slika 23).

Je li ekonomska situacija važna za brak: razlike prema dobi

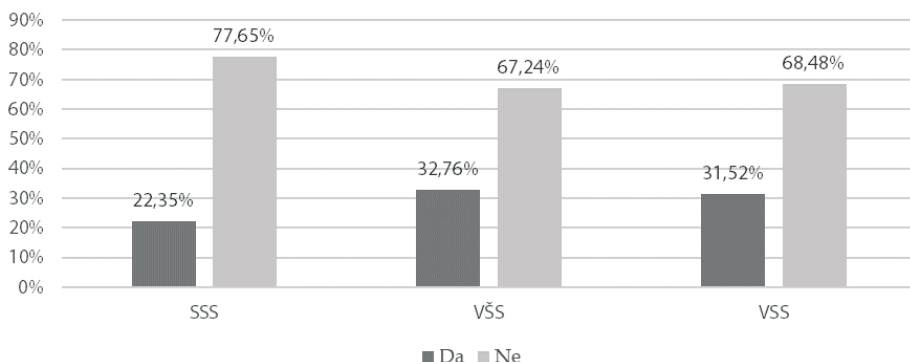

Slika 23. Je li ekonomska situacija važna za brak: razlike prema dobi

Iako na ukupnom uzorku ispitanika koji na to pitanje odgovaraju sa »da/ne« dominira odgovor »ne«, postoje značajne *razlike prema obrazovanju* ispita-

nika. Udio odgovora »ne«, odnosno onih koji smatraju da ekonomska situacija nije važna za brak veći je kod ispitanika sa srednjom školom (78%) te se smanjuje u višim obrazovnim skupinama na 67 – 68% (Slika 24).

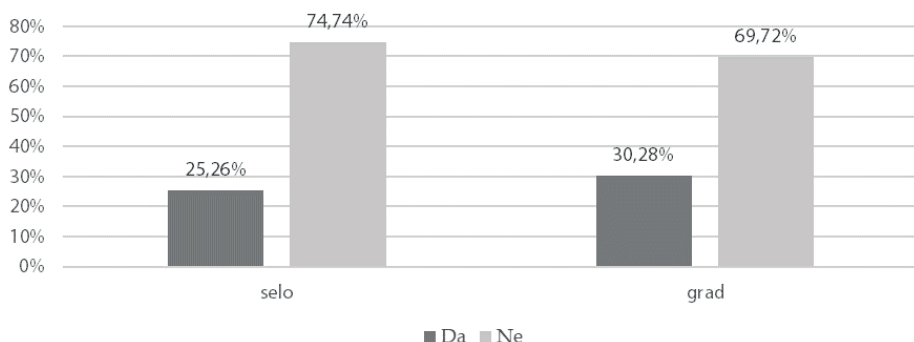
Je li ekonomska situacija važna za brak: razlike prema obrazovanju

Slika 24. Je li ekonomska situacija važna za brak: razlike prema obrazovanju

Iako na ukupnom uzorku ispitanika koji na to pitanje odgovaraju sa »da/ne« dominira odgovor »ne«, postoje značajne razlike prema mjestu odrastanja ispitanika. Udio odgovora »ne«, odnosno onih koji smatraju da ekonomska situacija nije važna za brak veći je kod ispitanika koji su odrasli na selu (75%) u odnosu na one koji su odrasli u gradu (70%) (Slika 25).

Je li ekonomska situacija važna za brak: razlike prema mjestu odrastanja

Slika 25. Je li ekonomska situacija važna za brak: razlike prema mjestu odrastanja

2.12. Smatrate li da je žrtva za drugoga osnovna značajka braka i obitelji

Na pitanje »Smatrate li da je žrtva za drugoga osnovna značajka braka i obitelji?« ukupno odgovara N=1686 ispitanika, od čega N=1638 daje odgovore »da« ili »ne« (97%). Rezultati pokazuju da je odgovora »ne znam« ukupno 3% pa je hi² test proveden samo u svrhu usporedbe odgovora »da« i »ne« (ukupan N=1638). Nakon provedenog hi² testa rezultati pokazuju da kako značajno veći broj ispitanika smatra da je žrtva za drugoga osnovna značajka braka i obitelji. Riječ je o N=1156 ispitanika koji na to pitanje odgovaraju sa »da«, što je 71% od ukupnog broja ispitanika koji na pitanje odgovaraju sa »da« ili »ne« (Tablica 12).

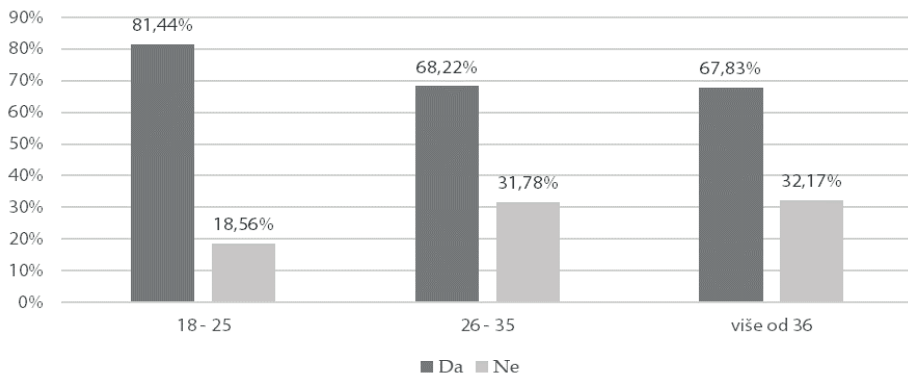
Tablica 12. Smatrate li da je žrtva za drugoga osnovna značajka braka i obitelji?

	izmjereno N	očekivano N	udio od total
da	1156	819,0	70,57%
ne/ne nužno	482	819,0	29,43%
ne znam	48		
total »da/ne«	1638		
total	1686		

Postoje i sociodemografske razlike u dobivenim rezultatima prema *dobi ispitanika*.

Iako na ukupnom uzorku ispitanika koji na to pitanje odgovaraju sa »da/ne« dominira odgovor »da«, postoje značajne razlike *prema dobi* ispitanika. Udio odgovora »da«, odnosno onih koji smatraju da je žrtva za drugoga osnovna značajka braka i obitelji najveći je kod ispitanika mlađih od 25 godina (81%), a udio pada u starijim skupinama na 68% (Slika 26).

Smatrate li da je žrtva za drugoga osnovna značajka braka i obitelji: razlike prema dobi

Slika 26. Smatrate li da je žrtva za drugoga osnovna značajka braka i obitelji: razlike prema dobi

Umjesto zaključka

Ukupno promatrano rezultati svih dvanaest postavljenih pitanja ukazuju na dominantno tradicionalne stavove ispitanika iz ovog uzorka o pitanjima braka i obitelji. Prije svega, većina ispitanih dominantno vjeruje u sedam koncepcija braka i obitelji povezanih s tradicijom, vjerom i Crkvom: *brak kao nerazrješivu zajednicu muža i žene, brak kao instituciju koja ne dokida / ne ograničava slobodu bračnog partnera, otvorenost životu/rađanju kao važan poziv i poslanje bračne zajednice, brak kao zajedničko dobro muža i žene, bračna i obiteljska zajednica ima važno poslanje u društvu i Crkvi, vjera ima veze s brakom i obitelji, brak isključivo kao zajednicu muškarca i žene te brak kao Božju institucija.*

Osim njih, ispitanici dominantno vjeruju i u neke također tradicionalne koncepte vezane uz brak i obitelj, ali koje su u manjoj mjeri direktno vezane uz vjeru i Crkvu: *žrtva za drugog kao osnovna značajka braka i obitelji, ekonomska situacija kao nevažna za brak te otvorenost i iskrenost kao važne značajke izgradnje partnerskog odnosa.*

Osim toga, rezultati pitanja o braku kao isključivo privatnom pitanju supružnika, a ne Crkve i društva, pokazuju najveću podjelu u odnosu na ostalih jedanaest pitanja. Naime, podjednak broj ispitanika na to pitanje odgovara sa »da« i sa »ne«. Ipak je statistički test pokazao da je postojeća razlika značajna na razini 5%, što znači da je i ovdje prevagnuo odgovor »ne«, odnosno većina ipak ne smatra da je brak samo stvar supružnika.

Nadalje, ako promatramo svaku tvrdnju/pitanje zasebno, rezultati pokazuju i utjecaj nekih sociodemografskih pokazatelja na stavove i mišljenja ispitanika. Iako ukupno promatrano dominira vjerovanje kako je brak Božja institucija, rezultati pokazuju kako je to vjerovanje nešto izraženije kod mlađih ispitanika te onih s nižim obrazovanjem. No, oni ispitanici koji su odrasli u gradovima te trenutno žive u kućanstvima s dva do tri člana u manjem su broju skloni vjerovanju da je brak Božja institucija u usporedbi s ostalim sociodemografskim skupinama. Nadalje, ukupno promatrano dominira i vjerovanje kako vjera ima veze s brakom i obitelji, no rezultati pokazuju kako je to vjerovanje nešto izraženije kod ispitanika koji svoj ekonomski status procjenjuju kao srednjostojeći i dobrostojeći u odnosu na one koji ga procjenjuju kao slabostojeći. Također, taj je stav izraženiji kod onih koji žive u kućanstvima većim od četiri člana te kod onih koji su odrasli na selu.

Ukupno promatrano dominira vjerovanje kako je brak isključivo zajednica muškarca i žene, ali rezultati pokazuju i kako je to vjerovanje nešto izraženije kod muškaraca, ispitanika s nižim stupnjem obrazovanja, iz kućanstava sa više od četiri člana te onih koji su odrasli na selu. Prema dobi, najviše onih

koji smatraju da je brak isključivo zajednica muškarca i žene je u skupini od 18 do 25 godina, slijede oni stariji od 36 godina dok je udio onih koji vide brak isključivo kao zajednica muškarca i žene najniži u skupini od 26 do 35 godina. Osim toga, ukupno promatrano također dominira vjerovanje kako je brak nerazrješiva zajednica muža i žene, no rezultati pokazuju kako je to vjerovanje nešto izraženije kod ispitanika mlađih od 25 godina te starijih od 36 godina u odnosu na one u dobi između 26 i 35 godina.

Slično tome, vjerovanje kako je brak nerazrješiva zajednica muža i žene izraženije je u skupini ispitanika koji sebe smatraju srednjostojećim, manje ih je u skupini dobrostojećih, a udio onih koji vjeruju da je brak nerazrješiva zajednica muža i žene najniži je u skupini slabostojećih ispitanika. Ukupno promatrano, iako je značajno više onih koji vjeruju kako brak nije isključivo privatno pitanje supružnika, rezultati pokazuju kako je to vjerovanje nešto izraženije kod ispitanika u višim obrazovnim skupinama. Slično tome, ukupno dominira vjerovanje kako je otvorenost životu/rađanju važan poziv i poslanje bračne zajednice, ali rezultati pokazuju i kako je to vjerovanje nešto izraženije kod ispitanika mlađih od 25 godina u odnosu na one starije od 25 godina. Nadalje, iako ukupno promatrano dominira vjerovanje kako brak nije samo osobno/individualno dobro nego zajedničko dobro muža i žene, rezultati pokazuju i kako je to vjerovanje nešto izraženije kod žena, ispitanika s višim stupnjem obrazovanja, onih koji su odrasli u gradu te onih koji su srednjostojeći ili dobrostojeći prema vlastitoj procjeni ekonomskog statusa.

Također, ukupno dominira vjerovanje da bračna i obiteljska zajednica ima važno poslanje u društvu i Crkvi, no rezultati pokazuju i kako je to vjerovanje nešto izraženije kod ispitanika s višim stupnjem obrazovanja te onih koji su srednjostojeći ili dobrostojeći prema vlastitoj procjeni ekonomskog statusa. Osim toga, iako ukupno promatrano dominira vjerovanje kako ekonomska situacija nije važna za brak, rezultati pokazuju i kako je to vjerovanje nešto izraženije kod mlađih ispitanika te kod onih sa nižim stupnjem obrazovanja i onih koji su odrasli na selu. Na kraju, iako ukupno promatrano dominira vjerovanje da je žrtva za drugoga osnovna značajka braka i obitelji, rezultati pokazuju kako je to vjerovanje nešto izraženije kod ispitanika mlađih od 25 godina.

Generalni pogled na dobivene rezultate pokazuju razloge za određen ponos i radost Crkve, ali nipošto ne treba zanemariti kako se s dobi, a to pokazuju rezultati, kao i mjestom stanovanja bitno mijenja odnos prema temeljima i vrijednostima braka. Dakle, nipošto se ne može govoriti o manjem ili slabijem interesu za brak, ali se svakako može govoriti duhovno-moralnoj zrelosti *kandidata* za sakrament braka, u čemu vjera ima posebnu vrijednost. Naime, o

braku se ne može govoriti samo kroz intimnu perspektivu bračne zajednice bez pogleda na rađanje i odgoj djece, a koji su, usput budi rečeno, jedna od svrha braka. Upravo smo iz tih razloga već na samom početku rada istaknuli nauk Kongregacije za nauk vjere u dokumentu *Persona humana* kako je komplementarnost u bipolarnoj podjeli muškarca i žene biološka kategorija (rađanje djece) i duhovno-moralna kategorija (odgoj djece). Iz tih razloga pastoral zaručnika nastoji buditi u savjesti zaručnika krepost odgovornog roditeljstva, koje počinje u uzajamnom odnosu mladića i djevojke, zaručnika i zaručnice, a potom muža i žene. Razgovori sa zaručnicima nakon provedene ankete pokazali su kako vrlo malo broj zaručnika ima svijest i vodi računa o navedenim vrijednostima braka i bračne ljubavi, tj. da je ljubav odgovornost, odgovoran rast, a potom i odgovorno planiranje bračnog i obiteljskog života. U konačnici možemo zaključiti kako nema pravog oblika odgovornog roditeljstva ako nema odgovornog supružništva, tj. bračnog odnosa između muškarca i žene.

U svjetlu navedenog ostaje nam odgovoriti na konkretno, a ranije već zadano, pitanje: Što bi zapravo predstavljala reforma zaručničkih tečaja? Zasiurno je da nije riječ o promjeni sadržaja, nego o promjeni metodologije. Današnji zaručnici koji se pripremaju za sakrament ženidbe vrlo rijetko u svjetlu vjere brak gledaju isto, vrlo rijetko promišljaju brak u njegovoj trajnosti i nerazrješivosti, jednako rijetko promišljaju brak u svjetlu odgovornog roditeljstva, što pretpostavlja poziv na rađanje i odgoj djece. Sve se više stječe dojam da je zaručnički tečaj postao oblik »tehničkog servisa«, koji je usredotočen samo na jedno – dobiti dozvolu ili potvrdu o slušanju zaručničkog tečaja, a vrlo malo je usredotočen na realan pristup braku u smislu individualnog i zajedničkog buđenja svijesti o trajnosti i zahtjeva ili dužnosti sakramenta braka.

Abstract

ANALYSIS OF THE SPIRITUAL AND MORAL MATURITY OF THE PARTICIPANTS OF MARRIAGE PREPARATION COURSES REPRESENTATION AND IMPORTANCE OF GOSPEL VALUES IN PREPARATION FOR MARRIAGE

Mislav KUTLEŠA

Catholic Faculty of Theology, University of Zagreb
Vlaška 38, p. p. 5, HR – 10000 Zagreb
mkutlesakbf@gmail.com

Marijan SPEHNJAK

The Office for the Pastoral Care of the family of the Archdiocese of Zagreb
Kaptol 31, HR – 10000 Zagreb
m.spehnjak@yahoo.com

Today, the discourse on marriage and marital life is no longer as straightforward as it may have been about 50 years ago. Namely, different forms of cohabitation have been increasingly coming to the forefront: extramarital cohabitation, or living together without getting married, premarital cohabitation, trial marriages, and other various forms of free love. These »emerging« and increasingly prevalent forms of cohabitation have been becoming more attractive and accepted, arousing the interest of society, and particularly the Church, which stands before the community as a sacrament of the closest union with God, seeking to fulfil her mission in the world – the salvation of people. This departure from the traditional form of marriage is not a natural course of action for the Church, but rather a spiritual and moral concern caused by a departure from God. Therefore, even this research, in which 1688 engaged couples from the Archdiocese of Zagreb took part, showed that despite the traditional view of marriage, there is still a practical concern that encourages the Church to further reflect critically on her pastoral approach to marriage preparation. Thus, the article presents a research of attitudes, views and relation of engaged couples toward marriage and requirements of marriage. At the same time, the authors attempt to present how the traditional vision of marriage in the Church as divine right affect, or fail to affect, engaged couples, and how much they agree with or accept the reality that marriage is above all a divine right.

Key words: sacrament of marriage, marriage, marital love, complementarity, indissolubility, marital values.